

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R.P. Valerii Reginaldi Bvrgvndi Seqvani E Societ: Iesv,
Praxis Fori Poenitentialis**

Ad Directionem Confessarii, In Vsv Sacri sui muneris ...

Regnault, Valère

Mogvntiæ, 1617

Cap. 8. De conscientia erronea, quatenus voluntas nostra debeat ei
obligatione conformari,

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78322](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78322)

tuum, ac quifnam talis finis, sanè semper possumus illud, quod Deus vult, eatenus velle, quatenus ipse id ipsum vult: seu in communi velle propter mortuum, & finem propter quem Deus illud idem vult.

Tertium est: cum id quod Deus vult, est contra particularem aliquem finem, quem homo tenetur velle, si talis diuina voluntas cognoscatur, eum cui cognita est, non teneri illud nolle, sed posse ipsi diuinæ voluntati contrariæ se conformare. Sic filius non tenetur velle æternam salutem patris sui mortui in heresi, aut in alio peccato mortali: quem scit Dei voluntate absolutam, additum esse æternæ miseriæ.

66. Quartum est actus nostræ voluntatis, à voluntate diuina discordantis in re volita, non esse absolutos, qui explicentur per verba Volo, aut nolo id fieri: sed conditionatos, qui explicentur per verba; vellem, aut nollem id fieri. Ratio est: quia opera Dei non sunt sita in nostra potestate: nec vquam voluntas nostra fertur absolute in id, quod ei, vt non situm in sua potestate, seu vt impossibile proponitur, sed fertur tantum conditionate nempe si fieri posset: hoc est, vult tantum cum hac conditione si per impossibile, alia quam est Dei voluntas, esset: vt vsuuenit ei qui dicit vellem, aut nollem illud sita Deo placeret.

67. Quinta propositio est: voluntatem nostram debere diuinæ operanti conformari in actu volendi; hoc est, debere velle, aut nolle quidquid vult Deus, illam velle aut nolle, etiam si id tale esset, quod Deus ipse nolit: vt Abrahamus debuit velle: sacrificare filium suum; quod Deus voluit ipsum velle, quamuis, vt euentus docuit, ipse nollet talem voluntatem executioni mandari. Quam propositionem ratio confirmat, quia talis voluntas Dei, est regula ad quam tenemur nostram conformare: quãdoquidem est ea quæ præcipientis vel prohibentis habet rationem.

Sexta propositio est; non obligari hominem ad voluntatem suam diuinæ conformandam in modo volendi: seu non teneri semper velle ex charitate, ex qua Deus vult. Hæc ex eo probatur, quod talis obligatio nec sit ex natura rei: quia nihil alioqui homo charitate destitutus velle posset sine peccato, quod absurdum esse patet per antedicta, libr. 13, numero 15. nec item sit ex aliquo præcepto: quia nullum extat quod nos obliget ad volendum semper ex charitate.

Vltima propositio est; hominem obligari ad voluntatem suam diuinæ conformandam in formali ratione volendi. Cum autem hæc duos sensus habere possit: alterum debere hominem quidquid vult, necessario velle propter gloriam Dei: propter quam ipse vult omnia, quæ vult. Alterum debere hominem quidquid vult, necessario velle propter aliquem finem Deo gratum: qualis est non tantum ipsa Dei gloria, sed etiam quicumque alius finis honestus, & medio quo queritur aptus: isto posteriori sensu illa intelligenda est iuxta sensum antedicta in eodem & 12. præsertim cap. 3. de fine debito actuum humanorum.

CAPVT VIII.

De conscientia erronea quatenus ex obligatione voluntas nostra debet ei conformari.

SVMMARIVM.

- 68 Conscientia erronea quadam ex: usabilis, & quadam inexcusabilis est: & nonnunquam per modum consilij, nonnunquam per modum præcepti contingit.
- 69 Obligatio est non contraveniendi conscientie erronee, quantumcumque ea sit culpabilis.
- 70 Quale peccatum sit, quod committitur agendo contra conscientiam erroneam.
- 71 Obligatio est conformandi se conscientie erronee inuincibili præcipienti, aut prohibenti.
- 72 Id quod sit per ralem conformationem, etiam si dici possit opus bonum, ad illud tamen inducere non licet.
- 73 Non licet conformare se conscientie erronee vincibili præcipienti, aut prohibenti, sed ea deponenda est.
- 74 Liberum autem est sequi vel non sequi consulentem: & qua sit obligatio eam deponendi.

75 Depositio conscientie erronee sine causa ex sola animi libidine quatenus à peccato excuset.

76 Septem causa ex quibus provenit error conscientie.

77 Conscientia perplexitas nunquam contingit ex rei difficultate, sed tantum ex hominis fatua opinione.

78 Quo modo ex cordis puritate error oriatur.

68. **P**renotandum est, conscientiam erroneam procedere vel ex ignorantia vincibili, & dici culpabilem, siue inexcusabilem: vel ex ignorantia inuincibili, & dici inculpabilem, siue excusabilem. Ratio est, quoniam illa, sicut & ignorantia ex qua provenit, contingit circa illud quod homo potuit, & debuit scire: hæc verò circa illud quod non potuit, vel non debuit scire.

Prænotandum est secundò, conscientiam erroneam, iudicando de rebus agendis secus quam par est, posse contingere dupl'iter: primò quidem per modum consilij & liciti: nempe dictando bonum, licitumque esse aliquid facere, cum sit illicitum: vel contra. Secundò verò, per modum præcepti, vel prohibitionis; nempe dictando aliquid faciendam vel omittendam esse sub præcepto, & cum obligatione ad peccatum; vel contra: cum secus res se habeat. Quod rursus potest contingere, aut circa actiones indifferentes: nimirum has proponendo tanquam præceptas à Deo, vel prohibitas, cum non sint: aut circa actiones de se bonas; nempe dictando eas esse à Deo prohibitas: aut demum circa actiones de se malas, dictando eas bonas esse. Quibus ita positis sequentes regulæ, seu propositiones practicæ generales statuuntur ad rei propositæ explicationem.

Obligatio non contraveniendi conscientie erronee.

SECTIO. I.

69. **P**rima est, vt conscientiam rectam sic & erroneam non modo inculpabilem, sed etiam culpabilem obligare voluntatem ad non contraveniendū eis, ita vt peccet contraveniens. Hæc probatur: quia non tantum qui facit, sed etiam qui credit se facere id, in quo displicet Deo, contemnit voluntatem & legem Dei, contra quam se facere putat: & per consequens reus est culpæ in Deum: sicut & ille reus est læsæ Maiestatis, non modo qui Regem, sed etiam qui eum, quem regem esse existimat, percutit, iuxta illud quod in cap. Cum voluntate De sent. excomm. habetur, voluntate, & proposito maleficia distinguit. Ille autem qui vult agere, aut agit contra conscientiam erroneam dictantem per modum præcepti, vel prohibitionis, vult agere, aut agit id, in quo credit se displicere Deo, ipsiusque voluntati, & legi contravenire, vt patet à simili. Si enim præceptum Regis non veniret ad populum, nisi per certum aliquem præconem: hoc denuntiante aliquid præceptum esse à rege, etiam si non esset, reuera populus contraveniens, haberetur contempтор Regis. Pari ergo ratione, voluntas ad quam præceptum Dei non venit, nisi intellectu illud instar diuini præconis proponente: tenetur ipsi intellectu non contravenire, quoties is proponit aliquid per modum præcepti, vel prohibiti: etiam si non esset reuera præceptum vel prohibitum: sique contraveniat, peccat: vt ex D. Paulo ad Rom. c. 14. & 1. Cor. c. 8. discimus, peccasse in primitiua Ecclesia eos, qui carnes idolis immolatas comedebant contra conscientiam dictantem (erroneè tamen) id esse eis illicitum.

Cæterum contra conscientiam agere (vt D. Thomas docet in quodlibet. 8. art. 15.) peccatum est tale quale esse conscientia ipsa dicit. Ratio est: quia in tali actione, agens, quantum est in ipso, vult quale esse conscientia dicit, peccatum committere. Vnde si cui conscientia dicit peccatum esse mortale in templo sperere, peccat mortaliter ibi sperendo: si esse veniale, peccat venialiter; nisi vt idem D. Thomas excipit, materia fuerit mortalis, & error culpabilis, tanquam proveniens ex ignorantia rei, quam potest quis, & tenetur scire. Nam in tali casu etiam si conscientia dicit certum quid agere, peccatum esse tantummodo veniale, agens tamen peccabit mortaliter: ignorantia ipsius minime excusante, sicut si inuincibilis esset. De qua in præcedent. lib. 11. cap. 3. egimus. Itaque qui fornicat, inquit D. Thomas, culpabiliter credens simpliciter fornicationem tantum esse peccatum veniale, non venialiter, sed mortaliter peccat. Similiter si quis

in tem-

in templo spuer, putet esse contra virtutem Religionis, & Præceptum de cultu vnius Dei; peccabit contra eamdem virtutem, & contra idem præceptum: sicutque de aliis id genus.

Quod si cui tantum in genere, conscientia erronea dicitur aliquid esse peccatum, non definiendo mortale sit, an veniale: aut sitne contra hanc, an contra illam virtutem, contra hoc, an contra illud præceptum; iudicabitur de eo tanquam de actu, quo apud se statuit quis committere aliquod peccatum, non determinando hoc, vel illud: nimirum peccatum esse tantum veniale, perinde ac si expressè diceret veniale esse, vt Navar. in Enchir. præludio 9. num. 9. tradit. Et confirmat quia conscientia dicitans aliquid, vel peccatum esse veniale, vel simpliciter peccatum esse, non effundit in ipsum mortalem grauitatem, quam nullo modo dicitur. Idem sentientes Thomas Sanchez refert in opere morali lib. i. c. 11. n. 6. in fine, contrarium loquens aliquot alius citatis. Sed sufficit notare, esse hinc quoque addendam exceptionem, cuius paulo ante ex D. Thoma meminimus: vt quod prædictam esse non procedat, cum quis tunc exponit se probabili periculo peccandi mortaliter; id nesciens quidem, sed culpabiliter: cum debuerit seire, & potuerit medicari diligentia adhibita in conformatione propria infirmitatis.

Obligatio conformandi se conscientia erronea inculpabili.

SECTIO II.

71. **S**ecunda propositio est: vt conscientiam rectam, sic & erroneam inculpabilem, aliquid agendum esse, vel omitendum dicitantem per modum præcepti, vel prohibitionis, non tantum obligare ad non agendum contra; sed etiam ad agendum secundum tale illius dictamen. Ratio est: quod cum nequeamus eiusmodi conscientiam deponere (vt potest nasci ex ignorantia inuincibili; sic dicitur quod vinci, seu depelli nequeat) vt non peccemus ei contraveniendo, necesse est, vt illud amplectamur, quod ipsa dicitur. Si obiciat inde sequi, actionem, vel omissionem factam secundum conscientiam erroneam etiam si obiectum malum habeat moraliter, bonam esse.

72. **R**espondeo id non esse incommodum, cum proveniat ex bona fide, & mala non sit ex cap. Svirgo 34. quæst. 2. Nec refert quod habeat obiectum de se malum: quia cum voluntas cæca sit, tantum que moueat in id, & sub ea ratione, sub qua ipsum illi ab intellectu proponitur, non potest verè dici mouere se in obiectum malum: cum intellectus consideratis quantum potuit prudenter circumstantiis, illud tanquam bonum ei proponat: sicut in Patriarcha Iacob coniunctio cum Lia proposita est tanquam coniunctio cum vxore.

In tali inde sequi licitum esse de tali actu, vt potest bono, gaudere post superatam ignorantiam. Respondeo de eo quidem quod perpetratus sit per ignorantiam inuincibilem, & per consequens sine peccato, licitum esse gaudere: non tamen de eodem secundum se post cognitam turpitudinem, qua in fieret, nisi ignorantia excusaret. Adde pari de causa, nec licere aliquem inducere ad talem actum, etiã si per ignorantiam inuincibilem excusandus esset à peccato. Quamquã ille à quo is per ignorantiam inuincibilem exercetur, relinquit potest in sua bona fide, dummodo id non præiudicet tertio. Immo si ex admonitione scandalum aliquod immineret, malè faceret qui ipsum ad moneret: vt post Adrianum, Navar. tradit, ad c. Si quis autem De penitentia dist. 7. n. 71. & vbi sequi confirmatque per c. Quia circa, De consanguinitate: ex quo habetur illum qui credit matrimonium inter aliquos non valere, posse cum eis dissimulare, quantumuis superiot sit: immo & debere, quando scandalum imminet ex admonitione.

Quid tenendum sit cum conscientia fuerit erronea inculpabilis.

SECTIO III.

73. **T**ertia propositio est. Conscientiam erroneam culpabilem, aliquid agendum, vel omitendum esse dicitantem per modum præcepti, vel prohibitionis, ita obligare hominem ad non agendum contra illam iuxta antecedentia: vt non o-

bligat ad agendum secundum illam; sed ad illam deponendam. Hæc probatur: quia non obligare ad agendum secundum illam ex eo patet, quod consequenter obligaret ad peccatum: vt potest dicitans licitum esse, quod illicitum est, neque à peccato excusans agentem secundum illam: vt D. Thom. 1. 2. quæst. 19. art. 6. rectè ex eo deducit, quod illi qui Apostolos occiderunt peccauerint; quantumuis error ipsorum (si quis alius culpabilis) videri maxime potuerit excusare ipsos: cū ex zelo diuini honoris procederet: iuxta illud Ioan. 16. Venit hora, vt omnis qui interficit vos, arbitretur se obsequium præstare Deo.] Et ratio in promptu est; quia talis conscientia non est iudicium, quale dicitur, vt par est; circumstantiis, pronunciat à prudente, dum determinat de honestate, vel turpitudine eorum, quæ posita sunt in voluntatis arbitrio. Iam verò si secundum talem conscientiam agere non licet; cum nec liceat agere contra illam, per præcedentem propositionem primam; relinquitur sanè eam esse deponendam, quandoquidem nulla superest alia via peccati vitandi.

Aduerte autem iudicium conscientia erronea ratione aliquã conceptum, deponi debere per contrariam rationem, quæ probabilis sit sufficienter ad contrarium mentis assensum, & ad rectam operationem. Temerè verò id est sine iusta causa susceptum, posse sine causa deponi: vt si quid statim ac hæsit animo, iudicatum est malum, ipsumque absque ratione probabili ipsumque considerando melius, deprehenditur esse iudicium nulla probabili ratione innixum: nulla contraria ratione opus est ad illud deponendum.

74. **Q**uarta propositio. Conscientia erronea vincibili aliquid dicitantem solum per modum consilij, & liciti (vt v. g. licere furari ad dandam elemosinam: aut mentiri ad eripiendum aliquem à morte) hominem non obligat simpliciter & determinatè, ad illam deponendam (sicut cum dicitur per modum præcepti, vel prohibitionis) sed disiunctiue, ac indeterminatè, vel ad eam deponendam, vel ad non conformandum se illi. Ratio est, quia homo non peccat non conformando se illi, cum ad id non teneatur, vt nec ad conformandum se diuinæ voluntati, consulenti ex proximè præced. cap. propositione 2. Et confirmatur ex eo, quod talis conscientia non dicitur per modum imponentis obligationem, sed per modum ostendentis, quid si habeat, possit quis agere. Quare vt potest se à peccato immunem conseruare illam deponendo; ita & se ei non conformando. Quamquam habita ratione generalis præcepti, quo quisque tenetur vitare omnem errorem moralem, tanquam occasionem propinquam peccati (vnde monet Sapiens Ecclesiastici 17. Non demoreris in errore) de omni conscientia erronea videtur absolutè dicendum quod deponenda sit: prout notat Cordubensis in lib. 3. quæstionarij, quæst. 4. propos. 5.

75. **O**bservatione autem dignum est quod Caietan. docet i. 2. quæst. 19. art. 5. & 6. nihil interesse ob quam causam aliquis deponat conscientiam erroneam, aut eam non admittat, vt excusetur à peccato, quod illa admittit, & retentâ, agens alioqui committeret contra conscientiam. Sic inquit, illa mulier que audiuit concionatorem dicentem peccatum esse mortale vti capillis alienis, & nihilominus vitur eis, nihil persuasa rationibus ipsius: adeoque putans in ea re non malè facere, non peccat mortaliter. Quod dictum Navar. approbat & commendat ad cap. Si quis autem De penitentia dist. 7. num. 62. & sequuntur aliquot alij, quos Thom. Sanchez in citato cap. 11. num. 9. in fine refert.

Ratio verò eiusmodi doctrine est, quod peccatum commissum agendo contra conscientiam erroneam, dependeat ab errore, per quem conscientia dicit aliquid fugiendum esse tanquam peccatum, vel tanquam mortale, quod tale non est. Quare si is error, vel non admittatur (vt in exemplo proposito) vel admittus non perseueret: nulla suppetet ratio, ex qua id, quod in contrarium fit, censeatur vel peccatum esse absolutè, vel peccatum esse mortale.

Sed aduersus Caietan. obiicit Cordubensis in sequenti quæst. 12. Ad rectè agendum moraliter, vitandumque peccatum, opus esse agere ex iudicio prudente; cum temere agens exponat se errandi periculo; quod qui amat peribit in illo Ecclesiastici 3. Ille autem qui ex qua cum que causa, adeoque ex solo affectu, & libidine agendi, conscientiam, aut deponit, aut non admittit, præsertim cum falsa fuerit ratione non agit ex prudente.

dente iudicio, sed temere, vt patet. Cui occurrendum est si quid ea ratio probet; esse quod agens eo modo peccet saltem ex negligentia, & defectu rationabiliter iudicandi de agendis a se, vel fugiendis, contra illud Provi. 4. Palpebræ tuæ præcedant gressus tuos: non autem peccatum tale committere, quale conscientia erronea dictabat; & committeretur si eadem admilla retentaque esset.

Causa ex quibus provenit error conscientie.

76. Cæterum ex septem causis vt à D. Antonino in prima parte tit. 3. cap. 10. §. 3. notatum est, error conscientie provenit. Primum quidem, ex ignorantia, id est, ex eo, quod mens apprehendat malum, sub ratione boni, & bonum sub ratione mali. Secundò, ex negligentia, id est, ex eo quod aliquis propter laborem, aut aliquas occupationes negligat addiscere, vel quærere ab aliis id, per quod liberaretur ab errore. Tertiò, ex inordinato amore sui, id est, ex eo quod aliquis se nimium amans, conscientiam inclinet, præcipitque ad illud quod appetit. Quartò, ex cordis pulsilitate: quæ quis id timet quod secundum rectum rationis iudicium timendum non est, iuxta illud Ps. 13. Illic triplex timor, ubi non erat timor. Hæcque causa, inquit D. Antoninus facit conscientiam nimis strictam, ac dicentem bonum esse malum, dānamque; saluandum: sicut præcedens facit nimis largam, ac dicentem malum esse bonum, saluandumque damnandū. Quintò, ex superbia, id est, ex eo, quod aliquis non humiliet intellectum suum ad credendum melioribus, eruditioribus, & superioribus de quib. dicitur Matth. 23. Quæcumque dixerint vobis seruate, & facite. Sextò, ex conscientie perplexitate, id est, ex eo quod videat quis se constitutum inter duo operabilia, quorum alterutrum oportet agere, & quodcumque egerit peccabit. In quo casu ex c. 1. distinct. 13. inuestigandum est putæ rationis acuminem, quod ex eis sit leuius, illudque eligendum. Quod quidem in sequent. capit. 2. paulo ante finem declaratur similitudine his verbis: Dum mens in ex minoribus & maxima peccata confringitur, si nullus omnino sine peccato euadendi aditus pater, minora semper eligantur: quia, & qui murorum vndique ambitu clauditur, ibi se in fugam præcipitat, vbi breuior murus inuenitur.

77. Circa quod aduerte primò numquam hominem redigi in eum statum, vt quidquid agat, peccare necessario debeat: alioqui enim, quod absurdum est, daretur peccatum non liberum. Iaque si duo peccata concurrant, quorum alterutro sit necessariò contrahendum, non potest tunc vtrumque suam obligandi vim retinere, sed minus credit maiori: vt possiduum, naturalis: & humanum, diuino. Aduerte 2. quod Glossa ad princip. citatæ distinct. 13. ostendit, & post eam D. Anton. loco citato: numquam talem perplexitatem (vt scilicet quidquid agat peccare debeat) homini contingere quoad rem, sed tantum quoad fatuam opinionem ipsius, qui se perplexum inuenit, eo quod velit in altero eorum duorum firmiter permanere. Quo modo is qui iurauit se occisurum aliquem, perplexus esse potest, formando conscientiam quod si non occidat erit periturus: sique occidat erit homicida: talis enim perplexitas nascitur ex fatua estimatione, qua falsò putat se periturum fore, si non occidat. Quo similiter modo perplexus est in Paschate, qui non vult odium deponere: videns vna ex parte, quod si in eo statu communicet, peccabit mortaliter: ex altera verò, si non communicet, similiter peccabit: quia violabit præceptum Ecclesiæ obligas ad mortale. Namque talis perplexitas nascitur ex proposito, quo vult in odio perseverare: quo deposito illa cessaret.

78. Septimò, & vltimò, potest oriri conscientie error ex cordis puritate, ob quam ex cap. vltimo distinct. 5. homines bonarum mentium ibi etiam culpas suas agnoscunt, vbi culpa non est: quo quidem modo, inquit D. Antoninus, conscientia reprehensibilis non est, sicut præcedentibus modis: sed laudabilis, vt pote dictans voluntati non modo quod facit ad iustitiam, sed etiam quod ad iustitiæ perfectionem. Quod quidem, cum plerumque sit tale, vt ad ipsum agendum, vel omitendum nullum præceptum obliget: ea de causa bonæ mentes dicuntur, ibi etiam culpas suas agnoscere, vbi culpa non est: nimirum conscientia ipsorum dictante aliquid faciendū

fuisse, ad quod nullum præceptum obligabat, sed solummodo perfectionis studium inuitabat: tanquam ad id de quo est salutare consilium.

CAPVT IX.

De conscientia dubia, quatenus voluntas nostra debet ei ex obligatione conformari.

SVMMARIVM.

- 79. Dubium aliud speculatiuum, aliud practicum, & quid vtrumque sit.
- 80. Dubium practicum triplex, & vnde oritur.
- 81. Licet rationabili de causa agere contra conscientiam dubiam dubio speculatiuo.
- 82. Peccat agens id de quo practice dubitat an sit illicitum, etiamsi non dubiet speculatiue.
- 83. Peccat agens id de quo speculatiue dubitat, nisi ex rationabili causa, credat sibi id ipsum licere.
- 84. Peccat id agens, de quo practice dubitat, certus licitum sibi esse ab eo abstinere.
- 85. Quæ sit tale peccatum, & quomodo impediatur.
- 86. Cum dubium est, æquale in vtramque partem, liberum est, vtramque eligere cum fuerit malum æquale, & æquè probabiliter imminens.
- 87. Alias minus malum est eligendum ad vitandam maius.
- 88. Ratio sciendæ talis electionis: cum vnum malum est grauius, & alterum magis imminet.

Prænotandum est primò dubium de rebus agendis distingui in speculatiuum, & practicum: ac speculatiuum dici, cum quis dubitat an aliquid illicitum sit absolute: aut respectiue quidem, sed quoad alios, non item quoad se, ob aliquam causam. Nam fieri potest vt quis credat aliquid illicitum esse absolute, nec aliis licere illud facere vel omittere; & simul iudicet id ipsum licere sibi ob aliquam conditionem, in se vere, aut sua saltem opinione existentem, non in aliis: vt v.g. quod liceat sibi in Quadragesima carnes comedere propter infirmitatem, quam in se non in aliis, existimat sufficere esse, vt excusetur ab obligatione præcepti Ecclesiæ, quo talis eius prohibetur. Practicum verò dubium dici, cum quis dubitat, an aliquid sibi illicitum sit: id est, an liceat sibi hic, & nunc aliquid agere vel omittere: istudque est dubium quod constituit conscientiam dubiam, de qua in præsentiarum agimus. Cum enim conscientia sit illud particulare iudicium practicum, quo cuique propria ratio interius dicat, hic & nunc aliquid esse agendum vel omitendum: sane conscientia dubia nihil aliud esse potest, quam ea, secundum quam dubitat aliquis, an liceat sibi aliquid hic & nunc agere, vel omittere.

Prænotandum est secundò, dubium practicum triplex esse posse: vnum sine assensu in alterutram contradictionis partem: in æquale sit in vtramque: prout accidit, cum sic pendemus animo, vt in vnam partem non inclinemus magis, quam in aliam: sed fluctuemus ac hæsitemus, cui potius assensum adhibere debeamus. Alterum est cum aliquo assensu in vnam partem eo que tenui, & infirmo: vt accidit cum quis de vna parte sic incertus est (v.g. sibi non licere bellum gerere) vt aliquo modo in alterius partis (v.g. sibi licere bellum gerere) inclinet assensum.

Tertium est, cum firmiore assensu in vnam partem: prout accidit, cum quis de vna parte sic incertus est, vt de contraria tutus sit: vt v.g. sic incertus est licere sibi bellum gerere, vt putet se tuta conscientia posse non gerere.

Prænotandum est tertio, dubium practicum interdum oriri ex variis opinionibus, quas in mente ingenerant, vel variæ Doctorum decisiones quoad factum vniuersæ: vel variæ ex circumstantiis petite coniecturæ, quoad factum particulare: interdum verò oritur ex nuda ignorantia, vt in eo qui sic dubitat an liceat sibi aliquid agere vel omittere, vt destituitur omni ratione propabili, ex qua ferat iudicium.

Quibus ita positis statuuntur aliquot propositiones practicae de re propostia.

